

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี¹
Factors Affecting the Quality of Sub-district Development Plan
in Chai Badan District, Lop Buri Province

รณชัย มั่งใหม่²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล (3) ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบลกับคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล และ (4) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการบริหารงานตำบลแบบบูรณาการ (ก.บ.ต.) และตัวแทนของประชาชนที่ปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี จำนวน 255 คน ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คุณภาพของแผนพัฒนาตำบลรายพื้นที่ตำบล อยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้นำชุมชนและปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมาก รองลงมาตามลำดับ โดยปัจจัยทั้ง 3 ด้านดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ยังพบปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ได้แก่ ขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผน ขาดงบประมาณสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผน และข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำแผนไม่ครบถ้วนและไม่เป็นปัจจุบัน จึงมีข้อเสนอแนะให้ภาครัฐควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาในทุกระดับ และสนับสนุนทรัพยากรในการจัดทำแผนอย่างเพียงพอ อีกทั้งควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการนำแผนพัฒนาตำบล ไปใช้ประโยชน์มากขึ้น

คำสำคัญ: แผนพัฒนาตำบล ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ

Abstract

The purposes of this study were (1) To study the quality of the sub-district development plan in Chai Badan district, Lop Buri Province (2) To study the factors that affect the quality of sub-district development plan (3) To study the relationship between factors and quality of the sub-district development plan and (4) Explore problems and obstacles as well as solution for sub-district development planning problem. Data were collected by questionnaires from 255 sample of The Sub-District Administration Committee and representatives of the people selected from the community meetings of each village. The results of the study found that The quality of the sub-district development plan in Chai Badan district, Lop Buri Province was in the high level. The quality of plan in each area was

in the high level in all sub-district. The factors affecting the quality of sub-district development plan in Chai Badan district, Lop Buri Province, overall, was in the high level. When considering the factors in each aspect, support from government officials was in the highest level; leadership of community leaders and people's participation were in the high level. The factors related to the quality of the sub-district development plan in Chai Badan district, Lop Buri Province in the high level with a statistical significance of 0.05. With regard to problems and obstacles in formulating the sub-district development plan, they did not importance on sub-district development plan and did not have knowledge concerning the plan formulation. Besides, the lack of government organizations' support co-ordination, the lack of public relations and clarification of planning information and the lack of up-to-date information. Moreover, the knowledge concerning the plan formulation should be publicized to people extensively; the government should be support necessary resources in the planning process and the sub-district development plan implementation should be studied.

Keywords: Sub-district Development Plan, Leadership, Participation, Support from government officials

บทนำ

การจัดทำแผนและงบประมาณการพัฒนา จังหวัด เดิมจะมีศูนย์รวมอำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง เป็นผู้จัดสรรงบประมาณ ต่อมาได้มีการกระจาย อำนาจให้ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นในช่วงปี พ.ศ. 2546 โดยราชการบริหารส่วนภูมิภาคมีการ บริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ ซึ่งให้จังหวัด จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเป็นเครื่องมือ ในการบริหารงาน ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 รัฐบาล ได้แก้ไขปรับปรุงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร ราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 ทำให้จังหวัดสามารถจัดตั้งงบประมาณได้ ซึ่งจะทำให้เกิดผลดี กล่าวคือ เกิดความคล่องตัวและ สามารถบริหารจัดการเพื่อพัฒนาจังหวัดได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล สามารถสนองตอบ ความต้องการของประชาชนได้มากที่สุด เนื่องจาก ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดจะเป็นการเชื่อมโยง แผนตั้งแต่ระดับหมู่บ้านและชุมชนมายังระดับตำบล ระดับอำเภอและระดับจังหวัด ตามลำดับ และมุ่งเน้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ แผ่นดิน ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย การบริหาร จังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. 2551 (กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง, 2561, หน้า 6) ต่อมามีการออกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ ในระดับอำเภอและตำบล พ.ศ. 2562 ให้มีการ ขับเคลื่อนการเชื่อมโยงและบูรณาการแผนพัฒนา ในระดับพื้นที่เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อปรับปรุงกลไก การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ ให้มีคุณภาพเชื่อมโยงเป็นแผนเดียว (One Plan) (กระทรวงมหาดไทย, 2562, หน้า 1-3) ตั้งแต่ระดับ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอและจังหวัด ซึ่งจะเชื่อมโยง สัมพันธ์กันทั้งด้านเนื้อหาสาระของแผนพัฒนาและ ระยะเวลาดำเนินการ ทั้งนี้กระบวนการในการจัดทำ แผนตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวข้างต้นจะมี ขั้นตอนที่สำคัญอยู่ที่กระบวนการจัดทำแผนในระดับ ตำบล เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่คณะกรรมการ บริหารงานตำบลแบบบูรณาการ (ก.บ.ต.) ร่วมกับ ตัวแทนของประชาชนที่คัดเลือกมาจากการประชุม ประชาคมของแต่ละหมู่บ้านในตำบล ดำเนินการ รวบรวมข้อมูลปัญหาความต้องการ นำมาวิเคราะห์

สรุปภาพรวมระดับตำบล เป็นแนวทางแก้ไขปัญหา และดำเนินการสังเคราะห์เป็นโครงการ จัดลำดับ ความสำคัญของโครงการเป็นแผนพัฒนาตำบล เพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณในระดับ ท้องถิ่น ระดับอำเภอและระดับจังหวัด ตามลำดับ

ดังนั้น การจัดทำแผนพัฒนาตำบลจึงมี ความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเป็นผลสำเร็จของการ บูรณาการและประสานแผนพัฒนาระดับหมู่บ้าน เชื่อมโยงกับระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอและระดับ จังหวัด อันจะนำมาซึ่งงบประมาณในการแก้ไขปัญห และพัฒนาพื้นที่ต่อไป

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วย การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ใน ระดับอำเภอและตำบล พ.ศ. 2562 กำหนดให้ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่สนับสนุนการดำเนินการและดำเนินการ ประเมินผลแผนพัฒนาตำบล (กระทรวงมหาดไทย, 2562, หน้า 3-4) โดยจัดสรรงบประมาณดำเนินงาน บูรณาการแผนชุมชนระดับตำบลทั่วประเทศให้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอร่วมกับหน่วยงานภาคี ทั้งภาครัฐ เอกชนและศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล (ศอช.ต.) ส่งเสริมให้คณะกรรมการ บริหารงานตำบลแบบบูรณาการ (ก.บ.ต.) และประชาชน ที่อยู่ในระดับตำบลดำเนินการบูรณาการแผนพัฒนา หมู่บ้านหรือแผนชุมชนทุกหมู่บ้านในตำบลให้เป็น แผนพัฒนาตำบล ซึ่งในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ได้ดำเนินการโครงการบูรณาการ แผนชุมชนระดับตำบล (บูรณาการแผนพัฒนาตำบล ตามโครงการ One Plan) เพื่อสนับสนุนการจัดทำ แผนพัฒนาตำบล ตั้งแต่ พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2563 ครอบคลุมพื้นที่ 17 ตำบล 136 หมู่บ้าน มีผู้ที่ทำ หน้าที่ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล รวม 697 คน

จากความสำคัญและความหลากหลายของ สภาพปัญหาความต้องการของประชาชน กลุ่ม องค์กรและการสนองตอบนโยบายภาครัฐ ทำให้ แผนพัฒนาตำบลเป็นเครื่องมือและกลไกหลัก ที่สำคัญอย่างยิ่งในการเชื่อมประสานทุกภาคส่วน

ให้ได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาค และตรงตาม ความต้องการ ซึ่งหากมีแผนพัฒนาตำบลที่มีคุณภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนพัฒนา ที่ต้องการให้แผนพัฒนาทุกระดับมีคุณภาพและ เชื่อมโยงเป็นแผนเดียว (One Plan) ก็ย่อมส่งผลดีต่อ การพัฒนาในระดับพื้นที่ตำบลและหมู่บ้านในวงกว้าง ประกอบกับ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ดำเนินการ จัดทำแผนพัฒนาตำบลมาเป็นระยะเวลา 1 ปี จนแล้วเสร็จ สามารถส่งต่อเพื่อขอรับงบประมาณ ในการพัฒนา ปี พ.ศ. 2564 แต่ยังมีได้ประเมิน คุณภาพของแผนพัฒนาตำบล จึงทำให้ผู้ศึกษามี ความสนใจศึกษาคุณภาพของแผนพัฒนาตำบลและ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี รวมทั้งปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดทำ แผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัด ลพบุรี เพื่อให้หมู่บ้าน ตำบลและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับ นำไปเป็นแนวทางหรือใช้ประโยชน์ในการจัดทำ แผนพัฒนาตำบลที่จะก่อให้เกิดผลการพัฒนาที่เป็น รูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของ แผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัย ที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบลกับคุณภาพ ของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
4. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทาง แก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

3. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา : การศึกษานี้มุ่งที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนา แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ แนวคิด และทฤษฎีการมีส่วนร่วม ตลอดจนศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง : ประชากรในการศึกษา คือ คณะกรรมการบริหารงานตำบลแบบบูรณาการ (ก.บ.ต.) และตัวแทนของประชาชนที่คัดเลือกมาจากการประชุมประชาคมของแต่ละหมู่บ้านในตำบลนั้น เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี จำนวน 697 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างรวมจำนวน 255 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ : พื้นที่ตำบล 17 ตำบล ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา : ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานจัดทำและประสานแผนพัฒนาตำบล ในช่วง พ.ศ. 2562-2563

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนา

จุดเริ่มต้นของการจัดทำแผนพัฒนาเกิดจากแนวความคิดเกี่ยวกับการวางแผนชุมชนหรือแผน

แม่บทชุมชน ซึ่งเป็นฐานความคิดที่รัฐมีจุดมุ่งเน้นที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยกระบวนการพัฒนาชุมชน เพื่อขับเคลื่อนพลังของชุมชนหรือคนในชุมชนให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน ให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลงและเป็นฐานรากที่มั่นคงของประเทศ

นักวิชาการหลายท่านได้นิยามความหมายของ “แผนชุมชน” ไว้หลากหลายความหมาย อาทิ ประเวศ วะสี (อ้างถึงใน สวัสดิ์ ศรีอุไร, 2551) ได้ให้ความหมายของ “แผนชุมชน” ว่าเป็นกระบวนการวิเคราะห์ วินิจฉัยว่าปัญหาคืออะไร แล้วจะทำอะไร หรือการวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ไขปัญหา อันเป็นกระบวนการทางปัญญาที่ทรงพลัง เมื่อวิเคราะห์แล้วก็จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การแก้ไขปัญหา ในขณะที่ กรมการพัฒนาชุมชน (2549, หน้า 28) ได้ให้คำจำกัดความของ “แผนชุมชน” ว่าเป็นการกำหนดอนาคตและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน โดยคนในชุมชนได้มาร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนร่วมกัน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพทรัพยากรภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก

นอกจากนี้ กระทรวงมหาดไทย (อ้างถึงใน ประวิทย์ ออกตัน, 2550, หน้า 6) ได้ระบุสาเหตุที่ต้องมีแผนชุมชน ไว้ว่า ต้องมีแผนชุมชนเพราะเราอยู่ในชุมชน เราเป็นเจ้าของชุมชน เราต้องกำหนดอนาคตของชุมชนเราเอง ซึ่งต้องมีกระบวนการในการจัดการชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเพิ่มคุณค่าทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจเพื่อนำไปสู่การวางแผนทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน ที่มีเป้าหมาย

แนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาเพื่อให้คนในชุมชน อยู่ดีมีสุขในทุกด้าน

ดังนั้น แผนพัฒนา หรือ แผนชุมชน คือ แผนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนโดยตรง ที่คนในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ ของชุมชนและนำมาร่วมกันตัดสินใจวางแผน เพื่อวางเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน จากนั้นจึงร่วมกัน ดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และติดตาม ประเมินผลการทำงานกิจกรรมของชุมชนร่วมกัน เพื่อให้ อนาคตของคนในชุมชนเป็นไปอย่างหวังไว้

กระบวนการและขั้นตอนของการจัดทำ แผนชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2551, หน้า 5) กำหนดรูปแบบและกรอบการเรียนรู้กระบวนการแผน ชุมชน 5 สถานี ประกอบด้วย (1) การเตรียมความพร้อม ของชุมชน (2) การวิเคราะห์ข้อมูล การเรียนรู้ตนเองและชุมชน (3) การกำหนดเป้าหมาย และทิศทางการพัฒนา (4) กำหนดแผนงาน/โครงการ (5) ปฏิบัติการตามแผนชุมชน สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ (อ้างอิงใน แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและแผนชุมชน, 2551, ออนไลน์) ได้สรุปขั้นตอนในการวางแผนชุมชน

ไว้ 7 ขั้นตอน คือ (1) การเตรียมแกน นำและพื้นที่ (2) เวทีสร้างความเข้าใจ (3) การเก็บ ข้อมูลเพื่อจัดทำ แนวทางการพัฒนา ชุมชน (4) เวทีวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน (5) วิเคราะห์ โครงการและกิจกรรม (6) การจัดทำเอกสารแผน ชุมชนและการสนับสนุนงบประมาณ (7) การติดตาม ผล ทั้งนี้ในขั้นตอน

ของการจัดทำแผน ดังกล่าว กระทรวงมหาดไทย (อ้างอิงใน ประวิทย์ ออกตัน, 2550, หน้า 6) กำหนดบทบาทของ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนในการส่งเสริมกระบวนการ แผนชุมชน ประกอบด้วย บทบาทในการค้นหาผู้นำ ชุมชน และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กระบวนการวางแผน บทบาทในการประชาสัมพันธ์ บทบาทในการประสานเตรียมข้อมูลการพัฒนา บทบาทในการสนับสนุนการจัดเวทีประชาคม บทบาท ในการประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ

ภาคีการพัฒนาในพื้นที่ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อหาแนวทางสนับสนุนกระบวนการวางแผน ชุมชน และปฏิบัติงานในลักษณะของทีมสนับสนุน

การจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนา ในระดับพื้นที่

กระทรวงมหาดไทย กำหนดแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้การขับเคลื่อนการเชื่อมโยงและบูรณาการ แผนพัฒนาในระดับพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ ตั้งแต่แผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนชุมชนระดับตำบล (แผนพัฒนาตำบล) แผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนพัฒนาอำเภอ (กระทรวงมหาดไทย, 2562, หน้า 1-4) ดังนี้

(1) การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและ แผนชุมชน ให้คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นองค์กรหลัก ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน หรือคณะกรรมการ ชุมชนรับผิดชอบจัดทำแผนชุมชน (กรณีที่ไม่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) และที่ทำการปกครองอำเภอเป็น หน่วยงานหลักรับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนา หมู่บ้าน

(2) การจัดทำแผนพัฒนาตำบล กำหนดให้ คณะกรรมการบริหารงานตำบลแบบบูรณาการ (ก.บ.ต.) เป็นกลไกหลักในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล โดยให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเป็นหน่วยงาน หลักรับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาตำบล

(3) การจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ กำหนดให้ คณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ (ก.บ.อ.) เป็นกลไกหลักในการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอ

(4) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กำหนดให้ คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นรับผิดชอบจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น

(5) การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ให้สำนักงาน จังหวัด ประสาน แผนพัฒนา ใน ระดับ พื้นที่ โดยพิจารณาจัดทำแผนงาน/โครงการ ที่มาจาก แผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาท้องถิ่นและแผนพัฒนาอำเภอ บรรจุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด

จากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนา แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของกระบวนการจัดทำ

และประสานแผนพัฒนาตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ระดับตำบล ระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอและระดับ จังหวัด อันเป็นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลปัญหา ความต้องการของประชาชนจากระดับล่างสู่ระดับบน โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม ที่มีผู้นำในพื้นที่ เป็นแกนนำกระตุ้นการจัดทำแผนชุมชน ประกอบกับ มีการกำหนดหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบสนับสนุน การจัดทำแผนพัฒนาทุกระดับอย่างชัดเจน ทั้งด้าน อำนาจหน้าที่และแนวทางการปฏิบัติ อันจะนำไปสู่ เป้าหมายของการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนา ในระดับพื้นที่ที่มุ่งหวังให้เกิดแผนพัฒนาที่มีคุณภาพ มีลักษณะเป็นแผนเดียว (one plan) เชื่อมโยงกัน ในทุกระดับ นำไปสู่การตอบสนองความต้องการและ แก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

2. แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ

ความหมายของภาวะผู้นำ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย ของ “ภาวะผู้นำ” ไว้หลากหลาย อาทิ Kreither (อ้างถึงใน วาริ ศรีศักดิ์หิรัญ, 2549) ให้ความหมาย ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการใช้อิทธิพลทางสังคม ที่ผู้นำใช้กับผู้ใต้บังคับบัญชาให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย ความสมัครใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ขณะที่ Stogdi (อ้างถึงใน จริญญา ขวัญใจ, 2548) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กิจกรรม การสร้างอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือกลุ่ม เพื่อก่อให้เกิดความพยายามในการดำเนินงานให้บรรลุ เป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ มานิต บุญประเสริฐ และ คนอื่น ๆ (2550) ได้นิยามเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการ เปลี่ยนแปลงการใช้กระบวนการ วิธีการ คุณลักษณะ ส่วนตัวที่บุคคลในฐานะผู้นำองค์การใช้ในการจูงใจ มีอิทธิพลต่อผู้อื่นให้ร่วมมือทำงานเพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ขององค์การ และการเปลี่ยนแปลง องค์การไปสู่ระดับที่ดีขึ้น

ดังนั้นจึงสรุปความหมายของภาวะผู้นำ หมายถึง การใช้อิทธิพลหรือความสามารถของบุคคล ในการจูงใจบุคคลอื่นให้ทำงาน เป็นการปฏิสัมพันธ์กัน ระหว่างผู้นำและผู้ตาม ที่ผู้ตามมีความเต็มใจ

ปฏิบัติงานตามที่ผู้นำสั่งการ เพื่อนำไปสู่การบรรลุผล ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

องค์ประกอบของผู้นำและผู้นำชุมชน

ผู้นำในชุมชนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมาก ในการพัฒนาชุมชนเนื่องจาก ผู้นำส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์และเข้าใจสภาพปัญหา ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ จึงมีความ คาดหวังว่าจะสามารถจะนำพาชุมชนไปสู่การพัฒนา ที่มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นตนเอง และเชื่อมโยงไปสู่ การพัฒนาทุกระดับของประเทศได้ ซึ่งองค์ประกอบ ของผู้นำหรือผู้นำชุมชน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) มีความรู้หรือทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่กลุ่มหรือชุมชนต้องการ (2) ผู้นำชุมชนต้องมีผู้ตาม (3) ต้องมีโอกาหรือสถานการณ์ที่จะใช้ความรู้ ให้เป็นประโยชน์ ซึ่ง Fiedler (1967) ได้เสนอว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วยปัจจัย 3 ส่วน ประกอบด้วย (1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ และผู้ตาม (2) โครงสร้างของงาน ถ้าเป็นงานที่ต้องมีการคิดและวางแผนการปฏิบัติ ผู้นำจะมีอำนาจ มากขึ้น (3) อำนาจของผู้นำซึ่งผู้นำที่มีอำนาจและ อิทธิพลมากจะให้ความสำคัญกับงานมากกว่า ความสัมพันธ์กับพนักงาน

จากแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ จึงสรุปคุณลักษณะ ของผู้นำและผู้นำชุมชนที่ควรมีจะประกอบด้วย การรู้จักตนเอง รู้บทบาท สถานะ หน้าที่ ความรู้ ทักษะและความสามารถของตนเอง มีความพร้อม ด้านความสามารถและรู้หลักการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ งานที่จะดำเนินการ เช่น องค์ความรู้เฉพาะ ระเบียบ ข้อบังคับ แนวทางการปฏิบัติ และกฎหมาย ตลอดจน รู้จักชุมชนของตนเองเป็นอย่างดี เช่น สภาพปัญหา ความต้องการของประชาชน เพื่อส่งเสริมการวางแผน พัฒนาที่ตอบสนองความต้องการและสามารถแก้ไข ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

Kasperson and Breitbank (อ้างถึงใน ทานตะวัน อินทร์จันทร์, 2546, หน้า 19) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนทำตนเป็นผู้สร้างสรรค์กิจกรรม ในกระบวนการพัฒนาซึ่งจะบังเกิดผล คือ สามารถแสดงบทบาทที่สร้างสรรค์ได้และผลของกิจกรรมจะต้องย้อนกลับมาสู่พวกเขาเอง ในขณะที่ Erwin (อ้างถึงใน ปรีดา เจษฎาวรางกุล, 2550, หน้า 24) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน พัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง และสนับสนุนติดตามการปฏิบัติงานขององค์กร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2551) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ว่าเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องมีโอกาส เข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิดแนวทางแก้ไข ปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการและการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

Cohen and Uphoff (อ้างถึงใน ธนวัฒน์ คำภีลานนท์, 2550, หน้า 21-22) ได้อธิบายรูปแบบการมีส่วนร่วม ไว้ 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) (2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) (3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits) และ (4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) สอดคล้องกับ กรมการพัฒนาชุมชน (2548, หน้า 19-21) กำหนดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มการพัฒนา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา (4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา

จากการศึกษารูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลที่มีเป้าหมายเดียวกันหรือคล้ายกันเข้ามาร่วมกัน ดำเนินการต่าง ๆ ให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดเพื่อรับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทั้งนี้ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน เพื่อผลสำเร็จของกิจกรรม โครงการที่ดียิ่งขึ้น

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

Cohen and Uphoff (อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่น ๆ, 2546, หน้า 206) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาไว้ว่า โดยทั่วไปประชาชนอาจเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไร เข้าร่วมในการนำโครงการไปปฏิบัติ โดยเสียสละทรัพยากรต่าง ๆ เช่น แรงงาน วัสดุ หรือร่วมมือในการจัดกิจกรรมเฉพาะด้าน เข้าร่วมรับผลที่เกิดจากการพัฒนาและร่วมในการประเมินผลโครงการ ซึ่ง Lee J Cary (อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่น ๆ, 2546, หน้า 206) แบ่งการมีส่วนร่วมตามบทบาทและหน้าที่ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา ได้แก่ การเป็นสมาชิก (membership) การเป็นผู้เข้าร่วมประชุม (attendance at meeting) การเป็นผู้บริจาคเงิน (financial contribution) การเป็นคณะกรรมการ (membership in committees) และเป็นประธาน (leader)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าลักษณะของการมีส่วนร่วมสามารถเป็นได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแรกเป็นการสนับสนุนทรัพยากร เช่น การสนับสนุนเงิน วัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน การช่วยเหลือทำกิจกรรม และลักษณะที่สองเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือ เป็นผู้ นำ เป็นกรรมการเป็นสมาชิก ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมดังกล่าวแสดงถึงระดับอำนาจของ

ผู้เข้าร่วม ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมตัดสินใจในการพัฒนา

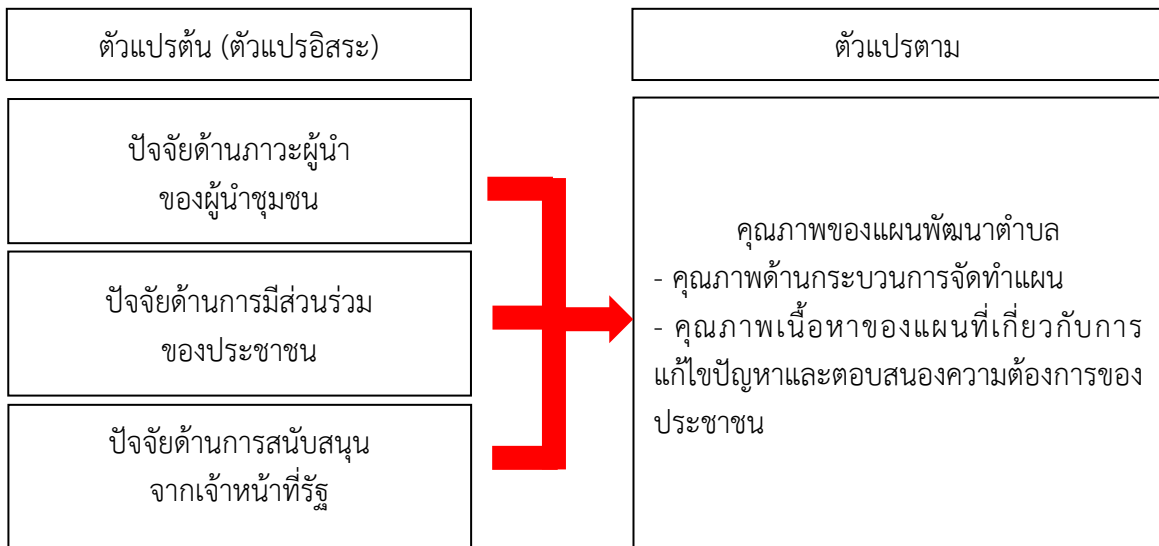
ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชน มีนักวิชาการหลายท่านที่มีทัศนะแตกต่างกันไปซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่น ๆ (2546, หน้า 238-240) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่ามีปัญหาด้านนโยบายและองค์การภาครัฐ ไม่เอื้อต่อการพัฒนาอำนาจการตัดสินใจรวมศูนย์ที่ส่วนกลาง ตลอดจนโครงสร้างอำนาจทางการเมือง การบริหารและระบบเศรษฐกิจอยู่ในกลุ่มนายทุน เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดทักษะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ขาดการประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังมีปัญหาผู้นำไม่มีความเข้มแข็ง ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อถือและศรัทธา ตลอดจนครอบงำความคิดกรอบแนวคิดการวิจัย

ของประชาชนนำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนของผู้นำ สอดคล้องกับแนวคิดของ อติน รพีพัฒน์ (อ้างถึงใน ปรัชญา เวสารัชช, 2528, หน้า 20) ได้เสนอว่า “ผู้นำระดับท้องถิ่นเองก็มีส่วนร่วมกำการพัฒนา” ลักษณะความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ระหว่างบุคคลในท้องถิ่นมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และยังชี้ด้วยว่าคนที่มีความรู้ทางเศรษฐกิจเท่าเทียมกัน หากมีปัญหาาร่วมกัน อาจเข้าร่วมปัญหาและช่วยเหลือกัน

ดังนั้นการจัดทำแผนพัฒนา จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเป็นอิสระและสมัครใจจากทุกภาคส่วน เริ่มตั้งแต่ การศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ภายในชุมชนร่วมกัน และดำเนินการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาความต้องการ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม สังคม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนหาทางออกในการแก้ไขปัญหาของตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารงานตำบลแบบบูรณาการ (ก.บ.ต.) และตัวแทนของประชาชนที่คัดเลือกมาจากการประชุมประชาคมของแต่ละหมู่บ้านในตำบลนั้น เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา

ตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี จำนวน 697 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของ Yamane (1970) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 255 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multistage sampling) ด้วยการแบ่งเป็น 17 ตำบล แล้วจึงคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่จะสุ่มในแต่ละตำบลตามสัดส่วนของประชากรในตำบลนั้น ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบล จำนวนตำบลละ 15 คน และใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบบังเอิญ (accidental sampling) เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (questionnaire)

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

4.1 ศึกษาเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดตัวแปร นิยามตัวแปร กำหนดมาตรวัดและสร้างแบบสอบถาม

4.2 หาความเที่ยงตรง (validity) ของแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1

4.3 หาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม ได้ผลการทดสอบมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (cronbach) อยู่ในระดับ 0.98

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ตาราง 1 แสดงการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล โดยภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น (การแปลผล)
ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน	4.11	0.69	มาก

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) โดยการสำรวจด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เช่น กฎหมาย คู่มือการดำเนินงาน รายงานทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และ การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการหาค่าความสัมพันธ์ไค-สแควร์ (chi-square) และกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย

มีตำแหน่งเป็นประชาชนที่เข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล (ร้อยละ 37.6) มีรายได้ต่อเดือน 10,000 ถึง 20,000 บาท (ร้อยละ 48.6) และมีประสบการณ์ด้านการจัดทำแผนพัฒนาระดับตำบล มากกว่า 5 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 38.8)

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	3.98	0.75	มาก
ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ	4.27	0.65	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยแปลผลรวม	4.12	0.70	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล โดยภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 4.12 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70

เมื่อพิจารณารายชื่อจะพบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐมีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 4.27 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ตาราง 2 แสดงการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวม

คุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น (การแปลผล)
คุณภาพด้านกระบวนการจัดทำแผน	4.05	0.72	มาก
คุณภาพเนื้อหาของแผนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของประชาชน	4.00	0.70	มาก
ค่าเฉลี่ยแปลผลรวม	4.03	0.71	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ตอบ จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ที่แบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อคุณภาพ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 4.03 และของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71

เมื่อพิจารณารายชื่อจะพบว่า คุณภาพ ด้านกระบวนการจัดทำแผนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 รองลงมาคือ คุณภาพเนื้อหาของแผนที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชน มีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี จำแนกตามพื้นที่ตำบล โดยภาพรวมทั้ง 17 ตำบล มีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 4.03 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

4.1 ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล จำแนกได้ 2 ด้าน ได้แก่ ปัญหาอุปสรรคด้านผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เช่น

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน

วิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยนำผลการจัดเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบลและระดับความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล มาจัดกลุ่มตามมาตรวัดแบบมาตราเรียงอันดับ (ordinal scale) แบ่งเป็น 5 อันดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด จากนั้นจึงหาค่าความสัมพันธ์ไค-สแควร์ (chi-square) และกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 3 แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบลกับคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ปัจจัย	คุณภาพของแผนพัฒนาตำบล					รวม	Chi-square	Sig
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			

ผู้นำชุมชนและประชาชนไม่กระตือรือร้นหรือตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ข้าราชการในพื้นที่มีจำนวนน้อย จึงไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่ตำบล และปัญหาอุปสรรคด้านกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เช่น ขาดการประชาสัมพันธ์และชี้แจงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาตำบลอย่างทั่วถึง ขาดงบประมาณสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลไม่ครบถ้วนและไม่เป็นปัจจุบัน

4.2 แนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ด้านผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ด้วยการเตรียมความพร้อมหรือพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญและกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาทุกระดับ อีกทั้งในด้านกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ควรมีการประชาสัมพันธ์ความรู้และกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลอย่างทั่วถึง รัฐต้องสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ องค์ความรู้อย่างเพียงพอ รวมทั้งปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศที่จะใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาทุกระดับให้มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

ด้านภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน	0	1	43	128	83	255	228.675*	.000
	0.0%	0.4%	16.9%	50.2%	32.5%	100.0%		
ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	0	1	43	128	83	255	290.805*	.000
	0.0%	0.4%	16.9%	50.2%	32.5%	100.0%		
ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ	0	1	43	128	83	255	207.917*	.000
	0.0%	0.4%	16.9%	50.2%	32.5%	100.0%		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ กับคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า chi-square เท่ากับ 228.675 290.805 และ 207.917 ตามลำดับ และมีค่า sig ของทุกปัจจัย เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีความน้อยกว่าค่านัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย หมายความว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุป อภิปรายผล

1. **คุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี** ประกอบด้วยคุณภาพด้านกระบวนการจัดทำแผนและคุณภาพเนื้อหาของแผนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาคือ การตอบสนอง ความต้องการของประชาชน โดยคุณภาพด้านกระบวนการจัดทำแผนอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีความถูกต้องครบถ้วน ตามกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย การจัดทำแผน

และประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอ และตำบล พ.ศ. 2562 อีกทั้งยังมีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ ข้อมูลปัญหาและความต้องการของประชาชน นำไปสู่การกำหนดเป้าหมายและทิศทางพัฒนาโดยผู้นำชุมชนและประชาชน โดยทุกภาคส่วนมีโอกาสในการเสนอและจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน กิจกรรม โครงการ ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา ผ่านกระบวนการรับรองความถูกต้องของแผนพัฒนาตำบลโดยประชาชนและคณะกรรมการระดับตำบล จนสามารถจัดทำแผนพัฒนาตำบลได้ทันเวลาตามที่กำหนด ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาตำบลแก่ผู้นำชุมชน ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มต้น กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลจนถึงการประเมิน ทบทวนและปรับปรุงแก้ไขแผนพัฒนาตำบล

ในส่วนของคุณภาพเนื้อหาของแผนที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคือ การตอบสนองความต้องการของประชาชนอยู่ในระดับมาก มีเนื้อหาของแผนที่นำปัญหาความเดือดร้อนหรือความต้องการของประชาชนในตำบล มากำหนดเป็นแนวทางแก้ไข ปัญหาไว้ในแผนพัฒนาตำบล ซึ่งอาศัยข้อมูลข้อเท็จจริง เช่น ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค.) ข้อมูลจากแผนพัฒนาหมู่บ้านหรือข้อมูลจากหน่วยงานในตำบล แผนพัฒนาตำบลจึงมีความครอบคลุมทุกด้าน ทุกประเด็นปัญหาของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแก้ไขหรือทบทวนเพิ่มเติมแผนได้ด้วยเหตุนี้คุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ทั้ง 2

องค์ประกอบ จึงอยู่ในระดับมาก และยังมีความสอดคล้องกับผลการพิจารณาคุณภาพของแผนพัฒนาตำบลรายพื้นที่ตำบล ในภาพรวม จึงกล่าวได้ว่าแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งในมิติขององค์ประกอบและมีมิติของพื้นที่ตำบล

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ โดยปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบลมากที่สุด ซึ่งเป็นผลมาจาก เจ้าหน้าที่รัฐ คือ นักวิชาการพัฒนาชุมชน (พัฒนากร) และเจ้าพนักงานปกครอง (ปลัดอำเภอ) สังกัดกระทรวงมหาดไทย ปฏิบัติหน้าที่สนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เป็นวิทยากรกระบวนการ ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาตำบลแก่ประชาชน ผู้นำชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ทั้งนี้การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมีแรงสนับสนุนจากความกระตือรือร้น มีทัศนคติที่ดี ตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาของประชาชนและมุ่งมั่นจัดทำแผนพัฒนาตำบลที่มีคุณภาพ เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนและประชาชน ได้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาหมู่บ้านและตำบลด้วยตนเอง นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่รัฐยังมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล หรือสนับสนุนการแก้ไขปัญหาตามโครงการในแผนพัฒนาตำบล ตลอดจนให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลอีกด้วย

ในส่วนของปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน เป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล อยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้นำชุมชนประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชน

ตามกฎหมาย มีคุณลักษณะหรือมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก เปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผลและข้อมูลอ้างอิงเสมอ ทำให้การปฏิบัติงานมีความชัดเจน เป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และผู้นำชุมชนสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ คุณลักษณะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชน ที่มีความกระตือรือร้น มีทัศนคติที่ดี มุ่งมั่นแก้ไขปัญหาของประชาชน และตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาตำบล สามารถตั้งใจและสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ก็จะส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่ บ้านและผู้นำชุมชนมีภาวะผู้นำที่สูงขึ้น โดยมีเงื่อนไขสนับสนุน คือ การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชน และมีองค์ความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาทุกระดับ ตลอดจนมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ย่อมส่งผลต่อการจัดทำแผนพัฒนาตำบลที่มีคุณภาพมากขึ้น

ในขณะที่ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นปัจจัยภายในอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล อยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นได้จากโอกาสที่ประชาชนในตำบล ได้เข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ก่อนจะนำไปจัดทำแผนพัฒนาตำบล ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูลปัญหา ความเดือดร้อนหรือความต้องการของตนเอง มีส่วนร่วมในการคิดเสนอโครงการ จัดลำดับความสำคัญและตัดสินใจเลือกโครงการหรือแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อกำหนดไว้ในแผนพัฒนาตำบล อีกทั้ง ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการเลือกผู้แทนเพื่อเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ซึ่งจะนำมาสู่การบูรณาการกิจกรรมโครงการที่มีความสำคัญเร่งด่วนให้ทวีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น จนได้รับงบประมาณและการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ส่งผลให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับประโยชน์และมีความพึงพอใจใน

แผนพัฒนาตำบลมากขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการจัดทำแผนพัฒนาตำบล

3. ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบลกับคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพของแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยปัจจัยทั้ง 3 ด้านเป็นกลไกสำคัญในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ประกอบด้วยบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับผู้นำระดับประชาชน ระดับกลุ่มและระดับองค์กร

4. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ในพื้นที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี แบ่งได้ 2 ด้าน กล่าวคือด้านผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐและภาคีเครือข่ายในระดับตำบล ซึ่งเป็นบุคลากรในการดำเนินการตามกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล โดยส่วนใหญ่ผู้นำชุมชนและประชาชนยังไม่มีภาวะตระหนักรู้หรือตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เนื่องจากมองเป็นเรื่องไกลตัว คิดว่าไม่มีความสำคัญหรือไม่มีผลกระทบกับการดำเนินชีวิตของตนเอง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ประกอบกับ เจ้าหน้าที่รัฐ ได้แก่ นักวิชาการพัฒนาชุมชน (พัฒนากร) และเจ้าพนักงานปกครอง (ปลัดอำเภอ) ซึ่งเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่สนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลตามกฎหมายมีจำนวนน้อย จึงไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่ นอกจากนี้ ประชาชนคำนึงถึงการประกอบ

อาชีพเพื่อหารายได้มากกว่าความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวม ส่งผลให้การเสนอปัญหาความต้องการไม่ครบถ้วนและไม่ครอบคลุมทุกประเด็นปัญหา

ปัญหาอุปสรรคอีกด้าน คือ ด้านกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เป็นข้อบกพร่องของขั้นตอนการดำเนินการที่ส่งผลกระทบในทางลบต่อกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลให้มีคุณภาพ เริ่มจากขาดการประชาสัมพันธ์และชี้แจงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาตำบลอย่างทั่วถึง ส่งผลให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลจำนวนน้อย เพราะขาดการกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของการกำหนดอนาคตในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง รวมทั้งขาดความรู้ความเข้าใจถึงวิธีการ ขั้นตอน ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล นอกจากนี้ การขาดงบประมาณสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ส่งผลต่อความพร้อมและความครบถ้วนสมบูรณ์ของกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล กล่าวคือทำให้ขาดงบประมาณในการจัดประชุมประชาคม ชาติวัสดุอุปกรณ์และขาดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมโครงการ ยิ่งไปกว่านั้น ข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลส่วนใหญ่ไม่ครบถ้วนและไม่เป็นปัจจุบัน ส่งผลต่อการจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม โครงการในแผนพัฒนาตำบล โดยไม่ได้จัดเรียงลำดับความสำคัญตามข้อมูลหรือความรุนแรงของปัญหา แต่จัดลำดับตามความต้องการส่วนใหญ่ของผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมจัดทำแผน เนื่องจากไม่มีเกณฑ์ในการจัดลำดับหรือไม่มีข้อมูลสนับสนุนเพียงพอในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาความต้องการของประชาชน

จากปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลดังกล่าว เมื่อมีมากขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของแผนพัฒนาตำบลทั้งด้านกระบวนการและเนื้อหาของแผน จึงสามารถแก้ไขปัญหามาในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลทั้ง 2 ด้าน

โดยเตรียมความพร้อมหรือพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ก่อนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญ และกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาทุกระดับ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ (พัฒนากรและปลัดอำเภอ) ควรลงพื้นที่ตามหมู่บ้านหรือตำบลเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ทุกฝ่าย เกี่ยวกับประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและตำบลร่วมกับ ผู้นำชุมชนอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งดำเนินการพัฒนา ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่ผู้นำชุมชนและ ประชาชนให้มากขึ้น เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนพัฒนาตำบลและการตัดสินใจกำหนดแนวทาง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและส่วนรวม

ในขณะเดียวกัน เพื่อให้แผนพัฒนาตำบล มีคุณภาพและได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน เกิดการนำแผนพัฒนาตำบลไปใช้ประโยชน์ในการ แก้ไขปัญหาของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม จึงต้องมี การประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญและองค์ความรู้ เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาตำบลอย่างทั่วถึง พิจารณาปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศที่จะใช้ในการ จัดทำแผนพัฒนาทุกระดับให้มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน เพื่อใช้ในการจัดลำดับกิจกรรม โครงการ ตามความจำเป็นเร่งด่วนหรือตามความรุนแรง ของปัญหา โดยใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และควรมีการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และองค์ความรู้จากภาครัฐในกระบวนการจัดทำ แผนพัฒนาตำบลให้มากขึ้น อีกทั้งควรกำหนด ระยะเวลาให้การจัดทำแผนให้มีความชัดเจนและ

พิจารณาขยายระยะเวลาในกระบวนการจัดทำ แผนพัฒนาตำบลให้เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการศึกษา พบว่า

ภาครัฐควรสร้างความตระหนัก ส่งเสริมกระบวนการ เรียนรู้และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาระดับพื้นที่หมู่บ้านและตำบล ให้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนและทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้อง อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง รวมทั้งสนับสนุน งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลสารสนเทศ และองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการจัดทำแผนอย่าง เพียงพอ ควรมีการกำหนดระยะเวลาดำเนินการ ที่เหมาะสม ชัดเจน ไม่เร่งรีบ เป็นไปตามบริบท ของพื้นที่ และให้ความสำคัญกับการนำแผน พัฒนาตำบลไปใช้ประโยชน์ให้เกิดผลสำเร็จ เป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพของแผนพัฒนา หมู่บ้าน/ชุมชนกับแผนพัฒนาตำบล เพื่อให้ทราบ ความสัมพันธ์ของแผนพัฒนาทั้งสองระดับ นำไปสู่ การศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการนำแผนพัฒนาตำบล ไปใช้ประโยชน์หรือได้รับการสนับสนุนงบประมาณ อีกทั้ง ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับวิธีการหรือ กระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลที่มีคุณภาพ สามารถนำไปเป็นองค์ความรู้เพื่อหาแนวทาง ประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลในพื้นที่อื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2548). *รายงานการวิจัยทางการพัฒนาชุมชนไทยในอนาคต*. กรุงเทพมหานคร: ทีบีเอสเพรส.

กรมการพัฒนาชุมชน. (2549). *คู่มือการจัดเก็บข้อมูล กชช.2ค (ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านชุมชน) ช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ (ปี 2550-2554)*. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการอำนวยการ งานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน กรมการพัฒนาชุมชน.

กรมการพัฒนาชุมชน. (2551ก). *การทำแผนชุมชนและการขับเคลื่อนแผนชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

- กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง. (2561). *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กระทรวงมหาดไทย. (2562). *แนวทางปฏิบัติรองรับการดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผน และประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอและตำบล*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง
- จริญญา ขวัญใจ. (2548). *ภาวะผู้นำในองค์การภาครัฐ: ศึกษาเฉพาะกรณีกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ทานตะวัน อินทร์จันทร์. (2546). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลเมืองลำพูน*. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธนวัฒน์ คำภีลานนท์. (2550). *การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและแผนชุมชน. (2551). ค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2563, จาก <http://202.143.137.109/ebookz/pdf/>
- ประวิทย์ ออกตัน. (2550). *บทบาทของผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในการจัดทำแผนชุมชน กรณีศึกษาอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน*. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2528). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีดา เจษฎารางกุล. (2550). *การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี*. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่น ๆ. (2546). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. 2551. (2551). *ราชกิจจานุเบกษา*, 125(137ก).
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550. (2551). *ราชกิจจานุเบกษา*, 124(55ก).
- มานิต บุญประเสริฐ และคนอื่น ๆ. (2550). *การพัฒนาภาวะผู้นำในระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. (2550). *ราชกิจจานุเบกษา*, 124(47ก).
- วารี ศรีศักดิ์หิรัญ. (2549). *ภาวะผู้นำกับการบริหารเชิงระบบ: กรณีศึกษากลุ่มน้ำตาลมิตรผล*. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สวัสดี ศรีอุไร. (2551). *แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน*. อุบลราชธานี: สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดอุบลราชธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2551). *การประเมินผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรอง การปฏิบัติราชการของส่วนราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551*. ค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2563, จาก www.opdc.go.th.
- Fiedler, Fred E. (1967). *Theory of Leadership Effectiveness*. New York: McGraw-Hill.

Yamane, Taro. (1970). *Statistics: An Introductory Analysis*. Tokyo: Harper International Edition.